

ning vilde have nogen Følger, men i dette, som i andre Tilfælde, fundet mig opfordret til at udtale, hvad der er min faste, paa lang Prøvelse grundede Overbeviisning. Derimod kan jeg ikke Andet end vedblive den Mening, at det er unaturligt, at den Hovberettigede skal være beføiet til at fordrø Hovetiet afløst. Det er dog vistnok Noget, som er ganske ualmindelig, og som strider imod de almindelige Retsregler, at lovligt indgaaede Contracter skulde kunne forandres uden Parternes Villie. Hvor Undtagelser ere gjorte, har det altid været for at have forhadte Byrder, og saa er det den, der formodes at være Tryk underkastet, som har faaet en saadan overordentlig Rettighed til at blive befriet fra dette Tryk ved at give Bederlag derfor. Men at den Part, som ansees for at være den overlegne i Indsigt og Formue, skal være berettiget til at faae de Forpligtelser, som den Part, der staaer tilbage for ham, har paataget sig, forandret, det er noget Usædvanligt. Det er jo vistnok og meget tænkeligt, at Hovetiets Ophævelse imod Bederlag, saa velgjørende det i Almindelighed er, paa mange Steder kan paalægge de Hovforpligtige, der enten mangle Indsigt eller Formue til at benytte den vundne Arbeidskraft, Byrder, som ere dem overlegne, og at de derved kunne blive nødt til at gaae fra deres Gaarde. Under saadanne Omstændigheder synes det, at der bliver et stort Stof til en billig Utilfredshed. Hvad den Afsløsing af Hovetiet angaaer, som begieres fra Bondens Side, da kan jeg ikke Andet end fremdeles vedblive den Mening, at, naar man iøvrigt skal indføre en tvungen Hovetiafsløsing, maa det dog være Fleerheden af de Hovverigjørende, som maatte forlange det og derved paalægge saavel de Hovberettigede som de Dvrigte en Tvang; det er allerede Meget; men at ogsaa et Mindretal her skulde kunne tvinge Fleertallet til at forandre de Retsforhold, som det har indgaaet, mener jeg at være unaturligt. Jeg vil gjerne troe, at det i Gjærningen ikke vil gjøre stor Forskjel, fordi, hvor der er et saa stort Antal som en Trediedeel, der ønsker Hovetiet afløst, der ville ordentligviis let staae sig Flere til og der altsaa vilde blive Fleerhed. Men foruden at det, som det ogsaa

er udviklet af en æret Rigsdagsmand, dog kunde være, at det kunde være enkelte Velhavende og mere Oplyste, som herved paaforte de Andre en Tvang, saa er det her dog vigtigt, at man paa nogen Maade hylde et vist Retsprincip, og det synes man ikke at gjøre, naar man indrømmer et Mindretal af de Hovverigjørende en Berettigelse til at paatvinge Fleertallet en Forandring i det indgaaede Contractforhold. Hvad angaaer den Forudsætning, at det skulde være den bedre Deel af Bønderne, som saaledes forlangte Hovetiet afløst, og at de Andre maatte være mindre ærefjære eller mindre fristubede, mindre oplyste Folk, troer jeg dog, at det ikke paa nogen Maade er rejsførdigt, at de, som have bragt det videre i Dannelsen, i Indsigt og Velstand, derfor skulde kunne beherske de Andre. Den saa ofte paaberaabte Tillid til Bondens Oplysning deler jeg for en stor Deel ogsaa; men just derfor troer jeg, at her aldeles ikke behøvedes nogen Tvang, men at man ad Frihedens Vej vilde kunne opnaae Maalet i en meget kort Tid; og, naar man desuagtet yderligere vil stikke sig, som jeg forresten ikke troer, at man behøver, for at intet Hovet skal blive tilbage, saa er den Udvei, som af en æret Rigsdagsmand er bragt under Omhændling, tilbage, at man kunde forbyde tilkommende Contracter om Hovet, saa at der, efter at en Gaard var bleven fuldstændig, ikke længere kunde finde Hovet Sted.

Hvad det andet Affnit af § 1 angaaer, forekommer det mig, at den udtrykker sig saa almindelig, at den uden Tvivl kan indeholde mere end hvad der er Udkaftets eller Udvalgets Hensigt. Her er ikke blot Tale om saadanne Arbejdsforpligtelser, som Nogen har til den, der har overladt ham Gaarden enten i Fæste eller Arvefæste eller paa anden Maade, men om alle de Forpligtelser til at forrette et Arbejde, som paaligge dem, der ere i Besiddelse af Bøndergaarde. Det maatte altsaa indeholde de Arbejdsforpligtelser, han har imod det Offentlige, det maatte indeholde de Arbejdsforpligtelser, han har imod Andre. Det kan dog vist ikke være Meningen. Det kunde jo vel være ønskeligt, at ogsaa al anden tilbageværende Arbejdspligt mod det Offentlige, til Bei-